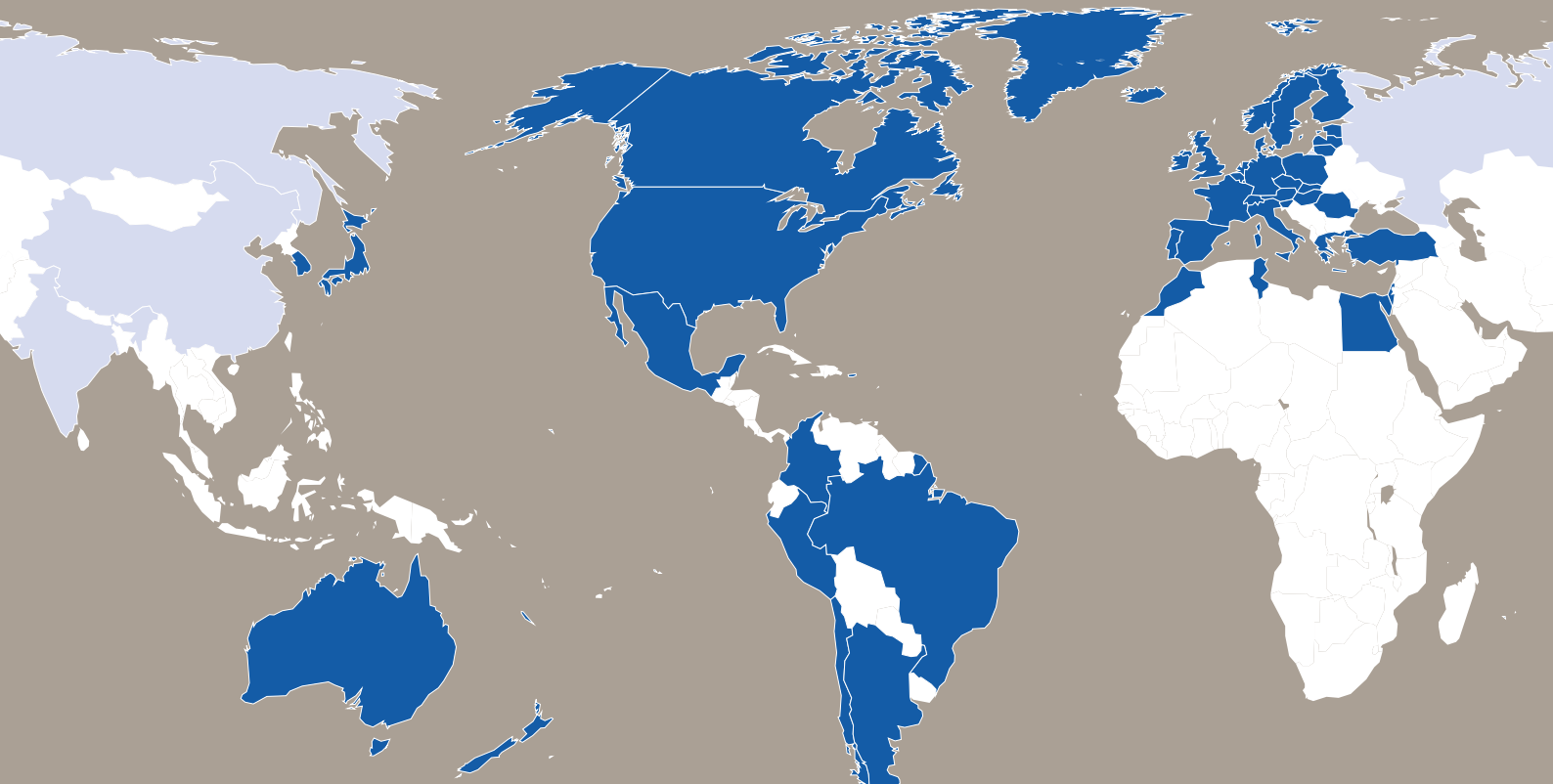

JAHKÁSAŠ RAPORTA
NOROGGA OECD-DEAIVVADANBÁIKI 2011/2012

OECDa vuodđonjuolggadusat mánggariikkalaš fitnodagaid várás
Ovddasvástideaddji ealáhusaid deaivvadanbáiki

44 riikka leat mearridan čuovvut OECDa vuođđonjuolggadusaid ja leat dainna lágiin geatnegahttan iežaset ásahtit riikkalaš deaivvadanbáikki.

- Riikkat main lei deaivvadanbáiki čakčamánuš 2012: Argentiidná, Austrália, Belgia, Brasiila, Chile, Čehkkia, Danmárku, Duiska, Egypta, Espánnja, Estteeana, Greiká, Holánda, Irlánda, Islánda, Israel, Itália, Japána, Kánada, Kolombia, Látvia, Lietuva, Lulli-Korea, Luxemburga, Mexico, Marokko, Norga, Nuortariika, Ođđa Zealánda, Ovtstavvunstáhtat, Peru, Polska, Portugála, Ránska, Románia, Ruotta, Slovákia, Slovenia, Stuorrabritánia, Suopma, Sveica, Tunisia, Turka, Ungára
- Dárkojeaddji riikkat: India, Kiidná ja Ruošša

Kárta lea dušše láidestussan iige váldde oasi teritoriála stáhtusa dahje suverenitehta hárrái.

Mii lea OECD?

Ekonomalaš ovttasbarggu ja ovdáneami organisašuvdna (OECD), mii vuođđuvvui jagi 1961, siskkilda 34 riikka viđa kontineanttas. Lahttoriikkat leat geatnegahttan iežaset demokratiijii ja márkanekonomiijii. Organisašuvdna doaibmá stáhtaid gaskasaš foran mas riikkat sáhttet lonohallat vásáhusaid geavahettiineaset lahttoriikkaid politihka analyhtalaš guorahallamiid ja eaktodáhtolaš oktiivevehallamiid. OECD lea máilmmi buohtastahhti statistihkalaš, ekonomalaš ja sosiála duohtadieđuid stuorámuš ja eanemus luoheteahhti gálduid logus. Guokte ovdamearkka leat PISA-iskkadeamit skuvlabohtosiid ja ekonomalaš riikkaprognošaid birra. OECD lea manjimuš jagiid ožžon mánnga ođđa lahttoriikka. Chile, Estteeana, Israel ja Slovenia serve jagi 2010. Dasto das lea viiddis ovttasbargu earáge riikkaiguin, nugo Brasiillain, Indiain, Indonesiain, Kiinnáin, Lulli-Afrihkáin ja Ruoššain.

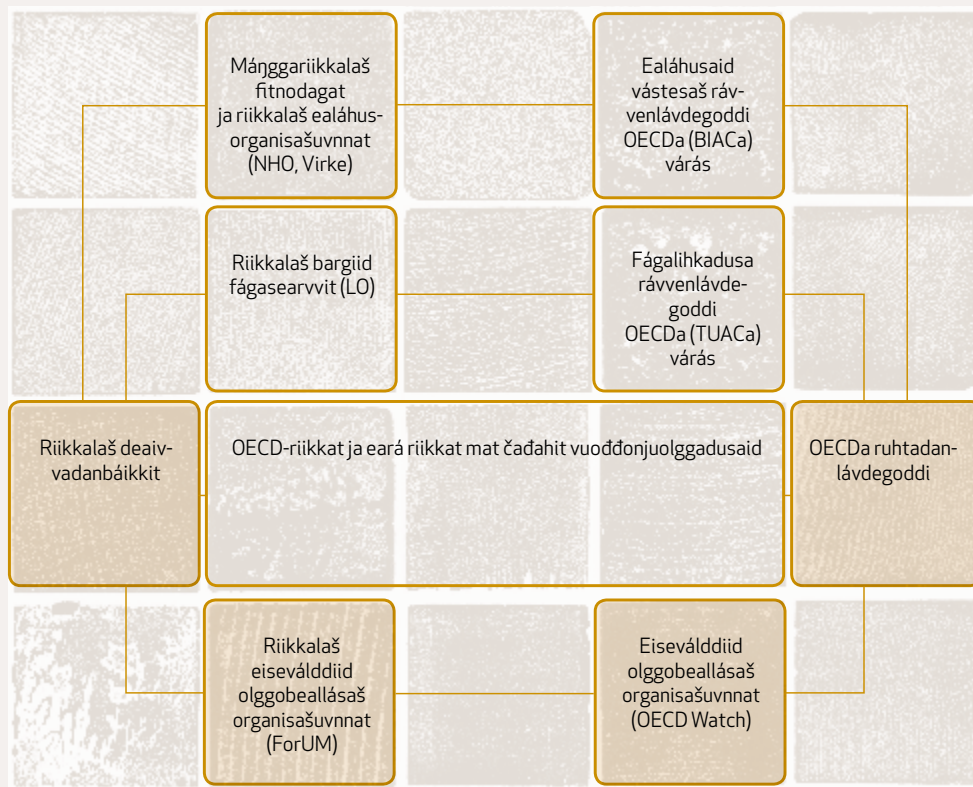
Mat OECDa vuođđonjuolggadusat leat?

OECDa vuođđonjuolggadusat mánggariikkalaš fitnodagaid várás leat riikkaid eiseválddiid rávvagat fitnodagaide main leat riikkaidgaskasaš doaimmat, ja daid oktavuodas iežaset buvttadeapmi, gávppašeapmi ja ruhtadeamit. Vuođđonjuolggadusat lágideat vuođđojurdagiid ja standárddaid buriid gávppašeamiid várás mat sohpet gustojeaddji lágaide ja riikkaidgaskasaččat dohkkehuvvon standárddaide. Dat siskkildit visot mii guoská dieđuid almmuheapmái, olmmošvuoigatvuođaide, bargosadjedillái, birasgáhttemii, ovdduid čiegos oastimiidda ja alccesis ruđaid áitimiidda, geavaheadjiid beroštumiide, diehtagii ja teknologiijii, ja vel gilvui ja vearuheapmái. Buot OECDa riikkat ja eará riikkat mat eaktodáhtolaččat servet OECDa vuođđonjuolggadusaide, leat álbmotrievttálaččat geatnegasat vuođđudit riikkalaš deaivvadanbáikki mii ovddida vuođđonjuolggadusaid, giedahallá jearaldagaid ja gulaskuddá daid birra, ja veahkin čoavdá váidalusaid mat gusket dasa, mo fitnodagat čuovvot vuođđonjuolggadusaid. Vuođđonjuolggadusain leat láidesteaddji bargovuogit mat čájehit mo deaivvadanbáikkid galget doaimmat.

Mo OECDa vuodđonjuolggadusat čadahuvvojit?

Riikkalaš dássi

OECD-dássi

OECDa vuodđonjuolggadusat oanehaččat

OECDa vuodđonjuolggadusat fámuidehthuvvojedje jagi 1976, ja ođasmahttojuvvojedje mañimusat miessemánus jagi 2011. Dat speadjalastet guovdilis riikkaidgaskasaš standárddaid, mat siskkildit maiddái ONa jagi 2011 láidesteadji vuodđojurdagiid ealáhusaid ja olmmošvuoigatvuodaid¹ várás.

Bajimus vuodđonjuolggadusat. Ealáhusaide lea dat vuordámuš, ahte dat čuvvot báikkálaš lágaid ja njuolggadusaid, ja vel ahte árvoštallet, hehttejit ja gieđahallet olmmošvuoigatvuodaid ja bargiid vuoigatvuodaid rihkkumiid, birasvahágiid, ja ovdduid oastimiid. Dát guoská fitnodagaid iežaset doaimmaide ja háhkanladasráidui.

Dieđuid almmolaččat diehttevassii addin. Ealáhusaide lea dat vuordámuš, ahte jeavddalaččat galget almmolaččat addit dieđuid doaimmaid ja bohtosiid birra, ja čájehit ahte dat atnet ovddasvástádusa dain fáttain mat leat OECDa vuodđonjuolggadusain, aiddo nu mo ovddimussii ovdánan standárddat rabasvuoda hárrái ja dieđuid addima hárrái gáibidit.

Olmmošvuoigatvuodát. Stáhta geatnegasvuohta lea gáhttet ja ollašuhthit olmmošvuoigatvuodaid. Ealáhusaide lea dat vuordámuš, ahte galget árvvus atnet olmmošvuoigatvuodaid, ja diehtit ja duodaštit ahte doaimba ii rihko earáid vuoigatvuodaid.

Barggaheapmi. Ealáhusaide lea dat vuordámuš, ahte árvvus atnet bargiid vuoigatvuodaid, ovttrasrádiid doibmet bargiid ovddasteaddjiiguin, vuostálastet vealaheami ja veahkkin jávkadit mánáid barggaheami ja olbmuid

bággobarggaheami.

Birasgáhtten. Ealáhusaide lea dat vuordámuš, ahte eastadit, hálldašit ja geahpedit fitnodaga doaimma bahás čuohecci váikkuhusaid birrasiidda, ee. vuogádagaiguin mat gozihit birrasiid. Dát lea geatnegasvuohta, muhto maiddái gávppálaš vejolašvuohta.

Ovdduid čiegos oastin ruđaiguin ja accesis ruđaid áitin. Ealáhusat leat dehálaš doaibmit ovdduid čiegos oastima vuostálastandoarus prográmmaideasetguin ja doaibmabijuideasetguin mat galget siskkáldasat fitnodagain geahččat bearrái ja sihkkarastit ahte fitnodaga ehtalaš norpmat ja njuolggadusat čuvvojuvvojit, vai lea vejolaš eastadit ja fuomášit ovdduid čiegos oastimiid.

Geavaheaddjiid beroštumit. Ealáhusaide lea dat vuordámuš, ahte čadahit rehálaš vuovdaleami ja gálvvuid fáluheami, ja gozihit ahte sin gálvvuin ja bálvalusain lea buorre ja luohtehahtti dássi.

Dieđa ja teknologija. Go riikkaid gaska jodihuvvojit odđa teknologalaš čovdosat, de ealáhusat leat mielde váikkuheamen ekonomalaš ja sosiála ovdáneapmái. Ealáhusainge lea dehálaš rolla servodaga hutkannávccaid ovddideamis.

Gilvu. Riikka gávpegilvvu mearrideaddji lágaid ulbmil lea váikkuhit dasa, ahte gávpevárkanat bures doibmet ja nu ovddidit buorredilálašvuođa ja ekonomalaš šattu. Ealáhusaide lea dat vuordámuš, ahte dat doibmet dakkár lágaid vuodul eaige doaimmaideasetguin ráddje gávpegilvvu.

Vearuheapmi. Ealáhusainde lea dat vuordámuš, ahte galget verdderiikkain, main sis leat doaimmat, leat mielde doarjumin ee. almmolaš ruhtadili mávsedettiineaset áiggil vearuid ja garvvedettiineaset vuottuid dohkketmeahtun sirdašemiid fitnodaga ovttas oasis nubbái vai ožžot eahpegovttolaš vearrovuoittuid.

¹ UN Guiding Principles on Business and Human Rights

NOROGGA DEAIVVADANBÁIKI

Riikkalaš deaivvadanbáikki «čoahkádus ja organiserenvuohki galgá leat nu, ahte das lea dohkálaš vuodđu hálddašit mánggain sierranas áššesurggiin maidda vuodđonjuolggadusat gusket, ja sáhtta doaibmat bealátkehtes vuogi mielde ja seammás doarvái ovddasvástádusain áššáigullelaš ráđdehusa ektui.» (RÁVVAGAT BARGOVUGIID BIRRA, I.A.1)

Njukčamánu 1. b. 2011 rájis Norgga deaivvadanbáiki lea leamaš fágalaččat sorjakehtes orgána, mas leat njeallje áššedovdi lahtu ja čállingoddi. Lahtut árvvoštallet váidalusaid ja jearaldagaid daid dieđuid vuodul maid čállingoddi lea válmastan. Diehtjuohkin vuodđonjuolggadusaid birra lea bargomearrádusa dehálaš oassi. Deaivvadanbáikki buot lahtut leat vuolláičállán rabasvuoda, ivttekhahtái vuoda, iežaset várás mearriduvvon gávperáddjemiid ja bealátkehtái vuoda julggastusa.

Deaivvadanbáiki lea fágalaččat sorjakehtta ráđdehusas, muhto hálddahaslaččat dat raporte Olgoriikadepartementii. Danne deaivvadanbáiki lea almmolaččat ruhtaduvvon ja hálddašuvvon orgána, de dat čuovvu áššáigullelaš Norgga lágaid ja njuolggadusaid, dakkáriid go Norgga almmolašvuodalága ja Norgga hálddahaslága. Deaivvadanbáiki lea ráđdehusa servodatovddasvástádusa vástesaš ráđdádallanorgána čoahkkimiin, KOMpakt.

Deaivvadanbáikki jahkásaš bušeahhta lea 4 miljon ruvnnu stuoru. Bušeahhta gokčá čállingotti bargiid báikkáid, áššedovdi joavkolahtuid mávsuid, goluid maid mátkkit, konsuleanttat, gulaskuddamat ja duohtadieđuid háhkan dagahit váiddaššiid ja diehtjuohkindoaimmaid geažil, ja vel hálddahaslaš goluid, nugo viessoláiggu. Deaivvadanbáikki ovdaolmmoš oažžu jahkái 120 000 ruvnnu, ja duot nuppit golbma lahtu ožžot guhtege 75 000 ruvnnu. Bušeahtas dušše 75 proseantta geavahuvvui deaivvadanbáikki vuosttas jagi, ja dat mii bázi sirdojuvvui ruovttoluotta stáhtii.

Odđa deaivvadanbáikki vuodđudeapmi

Ráđdehus mearridii nanusmahttit deaivvadanbáikki oddasis organiseremiin jagi 2010 duhtadan dihtii siviila servodaga dáhtu oažžut beaktilat ja sorjakehtes váiddaortnega. Go deaivvadanbáikki čoahkádusa nupástuhtte, de atne vuolggasadjin stuorradiggedieđáhusa «Næringslivetets samfunnsansvar i en global økonomi» (Sd. dieđ. nr. 10, 2008-09), ja nupástusat ledje dat, ahte ášahedje áššedovdi lávdegotti Holánda ja Stuorrabritánia deaivvadanbáikkiid málle mielde, ja vel Stáhta penšonfoandda Olgoriikka etihkkarádi¹ málle mielde.

Ákkastallan manne lei dárbu oddasis hábmemiin, lei ahte ovddit málles ledje ollu siskkáldas váilvuodát, dakkárat go eiseváldiid beroštumiid čielga deaddu, virgádeami olbmo sajádaga vuodul, váilelaš ruđalaš resurssat, ja

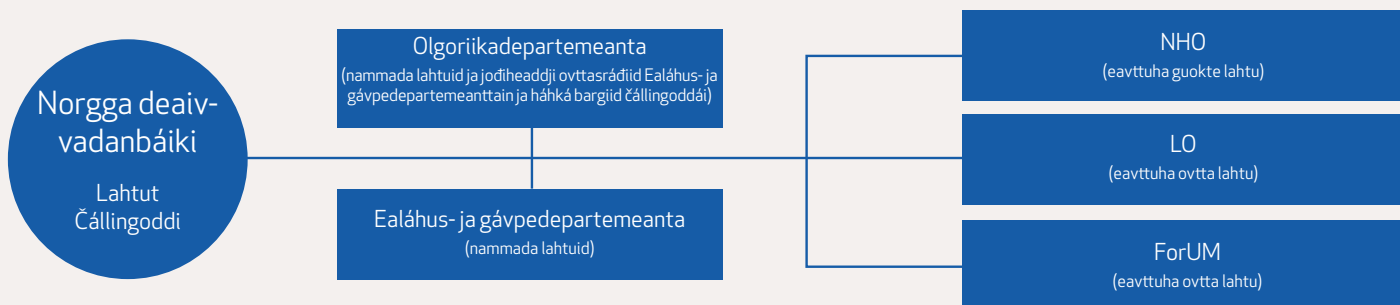
¹ Etihkkarádi leat fágalaččat sorjakehtta Ráđdehusas, ja dat gullá hálddahaslaččat Finánsadepartementta vuollái, ja das lea sierra čállingoddi ja bušeahhta.

Gurutbealde: Ovdaolmmoš Hans Petter Graver, Oslo universitehta dekána ja láchka-diehtaga professor, Gro Granden, Riikkaorganisašuvvna sierra rávvejeadji (LO), Elin M. Myrmet-Johansen, Storebranda diehtjuohkindirektevra, ja Jan Erik Korssjøn, Kongsberg Gruppen ovdeš direktvra ja Buskeruda allaskuvlla logaldalli ja Birrasa ja biodiehtaga universitehta logaldalli. Gowideadji: Anita Arntzen

dat ahte ii oktage ovddasteadji bealuštan siviila servodaga.

Nupástuhttin siskkildii viiddis gulaskuddanproseassa, mas ee. OECD Watch, brihttalaš ja holándalaš deaivvadanbáikkid, ja vel ONa erenoamáš ovddasteadji ealáhusaid ja olmmošvuogatuodaid várás, John Ruggie nammasaš professor, váikkuhedje nugo maiddái bargiid organisašuvvnat, siviila servodat, ealáhusat, akademia, ja almmolaš ášahusat.

Olgoriikadepartementta ja Ealáhus- ja gávpedepartementta nammadat Norgga OECD-deaivvadanbáikki lahtuid sin máhtu ja hájnéami vuodul ja Ealáhusaid váldoorganisašuvvna (NHO), Riikkaorganisašuvvna (LO) ja Ovddideami ja birrasiid fora (ForUM) árvalusaid mielde. Ja Olgoriikadepartementta háhka bargiid čállingoddáid.

Čuovodettiinaset OECDa vuoddonjuolggadusaid riikkalaš Deaivvadanbáikkit galget geahččalit:

- dahkat vuoddonjuolggadusaid dovvdusin ja geavahahttin
- vástidit jearaldagaid maid buktet fitnodagat, bargiid organisašuvnnat, siviila servodat ja eará berošteaddji oasálaččat
- giedahallat ja veahkin čoavdit konkrehta áššiid mat čuožžilit vuoddonjuolggadusaid rihkkumiid geažil, ja go gulahallan ja soabaheapmi ii leat vejolaš, almmuhit loahpalaš cealkámuša váidalusii
- raportet jahkásaččat OECDa ruhtadanlávdegoddái
- lonohallat vásáhusaid ja divaštallat áššiid ja buoremus bargovugiid eará riikkaid deaivvadanbáikkiiguin
- ollašuhttit váiddamekanisemma eavttuid maid OECD ja ON leat bidjan ovdan ovddasvástideaddji ealáhusaid várás

OECDa váldoeavttut deaivvadanbáikkiid várás

Oinnolašvuohta. Rádi mearrádusa mielde searvan ráddehusat galget nammadit riikkalaš deaivvadanbáikkiid ja maiddái oahpasmahttit ealáhusaide, bargiid organisašuvnnaide ja eará berošteaddji oasálaččaide, ee. stáhtaolggobealláasa organisašuvnnaide, makkár vejolašvuodaid deaivvadanbáikkid mearkkašit go vuoddonjuolggadusat čadahuvvojit. Ráddehusaide lea dat vuordámuš, ahte almmuhit dieđuid iežas riikkalaš deaivvadanbáikkiid birra, ja ahte aktiivvalaččat ovddidit vuoddonjuolggadusaid, omd. dainna lágiin ahte lágideat semináraid ja čoahkkimiid daid birra. Dáid lágideamiid lea vejolaš čadahit ovttasráđiid ealáhusaiguin, bargoeallima oasálaččaiiguin, stáhtaolggobealláasa organisašuvnnaiguin ja earáge berošteaddji joavkkuiguin, jos vel ii álo buohkaiiguin oktanaga.

Beassan. Vai riikkalaš deaivvadanbáikkid doibmet heivvolaččat, de lea dehálaš ahte dat leat olbmuid olámuttus. Dat mearkkaša ee., ahte dilálašvuodaid lea dárbu láhčit nu, ahte ealáhusat, bargoeallima oasálaččat, stáhtaolggobealláasa organisašuvnnat ja almmolaš servodat muđuid sáhttet geavahit deaivvadanbáikkiid. Elektrovnnalaš diehtojuohtin sáhtta maid leat ávkin dán oktavuodas. Deaivvadanbáikkid sáhttet vástidit buot legitiebma jearaldagaide dieđuid birra, ja maiddái váldit badjelaset bargun beaktilit ja rivttes áigái giedahallat konkrehta áššiid maid áššeoasálaččat leat bidjan sin ovdii.

Rabasvuohta. Rabasvuohta lea dehálaš eaktu dannego dat lea mielde dahkamin dan, ahte dábalaš servodat atná riikkalaš deaivvadanbáikki ovddasvástideaddji ja luoheteahtti áshussan. Danne deaivvadanbáikki doaibma galgá dábalaš vuoddojurdaga mielde leat rabas. Go deaivvadanbáikki fállá gulahallama ja soabaheami («iešdáhntolaš gaskkusteadđijn») konkrehta dáhpuhusain, de dat dattege berre vuoddonjuolggadusaid beaktilis čađaheami geažil doaimmahit heivvolaš doaibmabijuid mat sihkkarastet ahte šiehtadallamat bissot luohttámušáššin. Šiehtadallamiid boadus galgá leat almmolaš servodaga olámuttus, jos buoremus ii lea vuoddonjuolggadusaid beaktilis čađaheapmái bisuhit ivttekahttaivuođa.¹

Vásttolašvuohta. Go vuoddonjuolggadusaid lea vejolaš nannet árrjáleappot - vai dain dalle leat buoret vejolašvuodaid leat veahkin go lea dárbu giedahallat váttes áššiid mat čuožžilit fitnodagaid ja servodagaid gaskii, main dain leat doaimmat -, de vuoddonjuolggadusaid sáhttet váikkuhit dasa, ahte riikkalaš deaivvadanbáikkiid doaibma fuopmášahtta almmolašvuođa. Riikkalaš dásis parlameanttainge dás lea dehálaš rolla. Deaivvadanbáikkiid jahkásaš raporttat ja jeavdalaš čoahkkimat dahket vejolažžan lonohallat vásáhusaid ja movttiidahttit deaivvadanbáikkiid doaibmat «buoremus geavada» mielde. Lávdegoddi galgá maid lágideat oaiviliid ja vásáhusaid lonohallandilálašvuodaid, main lea vejolaš lonohallat vásáhusaid, ja main deaivvadanbáikkiid doaibmabohtosiid lea vejolaš árvvoštallat.

ONa láidesteaddji vuoddojurdagiid beaktivuodá eavttut eahejuridihkalaš váiddaortnegiid várás

Eahejuridihkalaš váiddamekanisema, leaš dal stáhtalaš dahje stáhtaheapmi, galgá:

Legitiiebma: váiddaortnega ulbmiljoavkkuid mielas leat luoheteahtti ja rievttalaš áššegiedahallamis váldit ovddasvástádusa

Olámuddu: leat váiddaortnega buot ulbmiljoavkkuid dihtosis, ja addit dohkálaš veahki sidjiide guđet sáhttet vásihit renoamáš hehttehusaid lihkestuvvamis váidagiinniset

Ovddalgihtii árvidahtti: čájehit čielga ja vejolaš ovddidanvuogi mas juohke muttus lea mearriduvvon áiggi, čilget sierranas áššegiedahallanvuogiid ja daid vejolaš bohtosiid, ja vel vuogiid mo gozihit čađaheami

Rievttalaš: viggat sihkkarastit ahte oasálaččain geaid vuostá lea rihkkovuvvon, lea govttolaš vejolašvuohta oázžut dieđuid, rávvagiid ja áššedovdi veahki vai sáhttet searvat váidalusprosessii mii doaibma rehálašvuodain, duohta dieđuiguin ja gutnálašvuodain

Rabasvuohta: dieđihit váidalusoasálaččaide mo ášši ovdána, ja addit doarvái dieđuid bohtosiid birra, nu ahte váidalusoasálaččaid luohttámuš buorrána dasa, ahte váiddaortnet doaibma beaktilit ja áimmahušša almmolašvuođa beroštumiid

Vuoigatvuodaide soahpevaš: sihkkarastit ahte bohtosat ja čoavdinvuogit sohpet riikkaidgaskasaččat dohkkehuvvon olmmošvuoigatvuodaide

Bissovaš oahpahallama gáldu: čadahit heivvolaš doaibmabijuid áican dihtii diehtogálduid mat sáhttet buoridit ortnega ja garvit boahktevaš váidalusaid ja vahágiid

Álššalašvuođa ja gulahallama vuodul: singuin geaid várás ortnet lea oaivilduvvon, gulaskuddat iežas organiserema ja lihkestuvvamiid birra, ja čalmmustahttit gulahallama dakkár vuohkin mo váidalusaid váldit giedahallamiid ja čoavdit

¹ Jos Norgga deaivvadanbáikki galgá sáhttit hilgut geahčadangaibádusaid, de dasa ferte leat dohkálaš vuoddu almmolašvuodalágas.

DIEHTOJUOHKINDOAIBMA

«Riikkalaš deaivvadanbáiki galgá dahkat vuoddonjuolggadusaid dovddusin ja bidjat daid geavaheaddjiid olámud-
dui heivvolaš vugiiguin (...) eambo fuomášuhttit vuoddonjuolggadusaid ja daid čađahanvugiid (...) ja (...) dávistit
jearaldagaide mat leat vuoddonjuolggadusaid birra.» (RÁVVAGAT BARGOVUGIID BIRRA, I. B. 1-3)

Gulahallanplána

Norgga deaivvadanbáikki gulahallanplána, mii biddjojuvvui ovdan Pariissas juovlamánu 8. b. 2011, válddahallá deaivvadanbáikki višuvnna, bargomearrádusa, strategalaš ulbmiliid ja váldodiedihemiid. Plána áigumuš lea čájehit mo gulahallan lea veahkkinn midjiide go galgat ollašuhttit iežamet bargomearrádusa. Mis leat golbma strategalaš váldoulbmila, main čuvvot mánega konkrehta gulahallanulbmila nugo ovdamearkka dihtii:

1. Giedahallat áššiid main čuočuhuvvo ahte Norgga fitnodagat main lea riikkaidgaskasaš doaibma, leat mielde rihkkumin OECDa vuoddonjuolggadusaid. Gulahallanulbmil: Buot loahppacealkámušat almmuhuv-
vojit.

2. Dovddusin dahkat OECDa vuoddonjuolggadusaid. Gulahallanulbmil: Deaivvadanbáiki lágida 2-4 sierra seminára jahkái ovttrasáidit fitnodagai-
guin, siviila servodaga organisašuvnnaiguin, bargiid fágaservviiguin ja eará berošteaddjiiguin.

3. Ovttrasáidit doaibmat eará deaivvadanbáikkiiguin ja OECDa ruhtadanlávdegottiin vai lea vejolaš buoridit vuoddonjuolggadusaid beaktilvuoda ja vai lea vejolaš ollašuhttit deaivvadanbáikkiid ovtadássasaš doaibmama ulbmila. Gulahallanulbmil: Deaivvadanbáiki lonohallá buot diehtjuohkinávdna-
siid eará deaivvadanbáikkiiguin ja OECDa ruhtadanlávdegottiin.

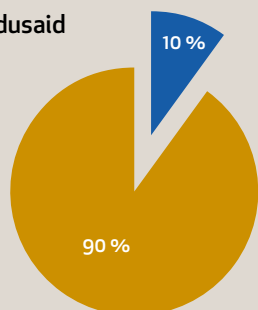
ISKKADEAPMI JAGI 2011

Deaivvadanbáiki čađahii jagi 2011 iskkadeami 600 fitnodagas gávn-
nahan dihtii man bures sii dovdet OECDa vuoddonjuolggadusaid
ja vuoddonjuolggadusaid váiddaortnega. Jerrojuvvon fitnodagain
291 fitnodaga diedihedje ahte dat ledje mielde riikkaidgaskasaš
doaimmain, madda gulle buvttadeapmi, gávppašeapmi ja
ruhtadeamit. Dáin fitnodagain okta logi fitnodagas dovddai
vuoddonjuolggadusaid ja váiddaortnega. Ođđa iskkadeapmi
čađahuvvui jagi 2012 ja čájehii ahte daid fitnodagaid lohku lea las-
sánan, mat dovdet OECDa vuoddonjuolggadusaid. 293 fitnodaga
dain 600 fitnodagas main jerrojuvvui, diedihedje alddiineaset
leamen riikkaidgaskasaš doaibma. Dáin golbma fitnodaga
viđa fitnodagas (62 proseantta) vástidedje ahte sii leat gullan
vuoddonjuolggadusaid birra. 51 proseantta ledje duššefal gullan
daid birra, 10 proseantta ledje veaháš háhkan dieđuid daid birra, ja
okta proseantta dovde daid bures.

OECDa vuoddonjuolggadusaid dovdan

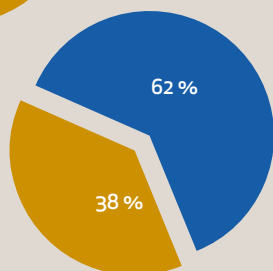
Jagi 2011

Jo LI

Jagi 2012

Jo LI

Mediat

Norgga deaivvadanbáiki sádde preassadieđuid ja bargá aktiivvalaččat oažžun dihtii preassadieđuid konkrehta áššiid loahppamearrádusain, main lea leamaš čuočuhusat OECDa vuoddonjuolggadusaid rihkkumis.

Cermaq- ja Intex-áššiid loahpaheapmi viidat fuomášuhttii mediaid sihke Norggas ja olgoriikkas. Dá leat muhtun ovdamearkkat NRKas ja Dagens Næringsliv nammasaš aviissas.

«Ruhtadanlávdegotti proaktiiva bargui soahppevaš vuogi mielde riikkalaš deaivvadanbáikkiin galgá leat jeavddalaš oktavuohta, maiddái čoahkkimiid hámis, ealáhusaiguin ja eará berošteaddjiiguin». (RÁVVAGAT BARGOVUGIID BIRRA, KOMEANTA I.18)

Deaivvadanbáiki lei mielde lágideamen golbma seminára:

- Odda OECD-vuoddonjuolggadusaid almmuheapmi, Oslos, ovttrasáđiid NHOain, LOain ja ForUMiin
- «Ovdáneaddji ealáhusat: Riiddus eret ovttasbargui», Oslos ovttrasáđiid PRIO ráfidutkaninstituhtain ja Business for Peace-vuodđudusain
- «OECDa deaivvadanbáikkit ja ávkástallanindustriija», Londonis ovttrasáđiid Institute for Human Rights and Business (IHRB) nammasaš instituhtain ja International Council on Mining and Metals (ICMM) ráđiin

Lassin deaivvadanbáiki doalai sáhkavuoruid earáge seminárain, nugo álgoálbmotvuogiatvuodaid birra Kárašjogas, Girkonjarggas ja Romssa gávpogis, ja vel NIMA CSR-konferánsas skáhppojeaddjiid várás Oslos, «Responsible business in rough places» nammasaš semináras Rafto-vuodđudusain ja NHHas Bergenis, Global Compact Nordic semináras Oslos, Executive MBA-prográmmas BI gávpeallaskuvllas Oslos, EUa áššedovdiid konferánsas ealáhusaid ja olmmošvuogiatvuodaid birra, Københámmis, Summer institute on Business and human rights semináras Singapora universitehtas, YSa servodatovddasvástádusa konferánsas Oslos, EU workshop riikkalaš olmmošvuogiatvuodaásahusaid birra Berliinnas, «CSR - a driver of

innovation and competitiveness in the Nordic region» nammasaš semináras Troandimis, «Roundtable on corporate liability for violation of human rights» semináras Oslo universitehtas, «Olmmošvuogiatvuodaid ealáhusain - veadjemeahtun?» ForUMA semináras Oslos.

Norgga deaivvadanbáiki lea maid leamaš mielde ja organiseren 15-20 čoahkkima dehálaš berošteaddjiiguin, main ledje mielde (NGOat) Amnesty International Norway, Riikkaidgaskasaš juristakommišuvdna Norga, Norgalaš Burma-lávdegoddi, Nissoniid ja ovddádusáššiid fora, Ovddideami ja birraiid fora, IEH International Tax Justice Network, Luonddugáhttenlihttu, Norgga álbmotveahkki ja Transparency International Norga (bargiid fágasearvit) Oktasašlihttu, LO, (fitnodatlihttu), NHO (fitnodagat), Storebrand, (almolaš penšonfoanddat) Álbmotoadjofoanda ja KLP, (almolaš ášahusat / departemeantat) Finánsadepartemeantta ovddasteaddjit, Eksportaloanid dáhkádusinstituhta (GIEKa) ovddasteaddjit, Innovašuvnna Norgga ovddasteaddjit, Birasgáhttenpartemeantta ovddasteaddjit, Norada ovddasteaddjit, Ealáhus- ja gávpedepartemeantta ovddasteaddjit ja Olgoriikadepartemeantta ovddasteaddjit (namalassii Ealáhusossodaga ja Olmmošvuogiatvuodaid ja demokratiija ossodaga ovddasteaddjit).

Seminárat

Norgga deaivvadanbáiki lea leamaš mielde lágideamen golbma seminára 2011/2012 ja lea doallan sáhkavuoruid eambo go 20 eará semináras. Hege Røttingen divaštalai ovdamearkka dihtii «Responsible business in rough places» nammasaš semináras Shirin Ebadiin ja eará Rafto-bálkkašumi vuostáiváldiiguin Bergenis. Olgeš bealde Roar Flåten deaivvadanbáikki lahtuin Jan Erik Korssjoeniin OECDa odđa vuoddonjuolggadusaid almmuheamis.

Filbma

Oanehis filbma OECDa vuoddonjuolggadusaid ja deaivvadanbáikki birra lea biddjojuvvon min ruovttusiidui ja YouTubeii.

ÁŠŠEGIEDAHALLAN KONKREHTA DÁHPÁHUSAIN

«Riikkalaš deaivvadanbáiki galgá leat mielde čoavdimin áššiid mat čuožžilit ja gusket vuodđonjuolggadusaid čađaheapmái duohtadilálaš dáhpáhusain dakkár vuogi mielde mii lea bealátkeahhtá, ovddalgihtii árvidahtti ja rievttalaš, ja mii heive vuodđonjuolggadusaid prinsihpaide ja standárddaide.» (RÁVVAGAT BARGOVUGIID BIRRA, I. C)

«Áššeasálaččaide deaivvadanbáikkat galget juohkit dieđuid das makkár bargovuoigat sis leat maid berrejit čuovvut go váldet ovdan áššiid dahje vástidit konkrehta áššiide. Dieđut berrejit siskkildit rávvagiid das makkár dieđut gáibiduvvojit ovdalگو konkrehta ášši váldojuvvo árvoštallamii, ja mii gáibiduvvo sis geat leat oasálaččat dakkár áššiide, ee. ivtkeahhtáivuoda hárrái, ja bargovugiid hárrái maid deaivvadanbáiki šaddá geavahit, ja láidsteaddji áigemeriid hárrái.»

(Rávvagat bargovugiid birra, Komeanta I.15)

Deaivvadanbáikkat eai leat duopmostuolut eaige vuodđonjuolggadusat geatnegahte lága mielde. Deaivvadanbáikkat árvoštallet ehtalaš vuodus leatgo fitnodagat rihkkon OECDa vuodđonjuolggadusaid, ja veahkehit maid fitnodagaid ja eará berošteaddjiid čoavdit váttisvuodaid mat čuožžilit ja gusket vuodđonjuolggadusaid čađaheapmái. Dakkár váiddaortnet ii leat eará riikkaidgaskasaš vuodđonjuolggadusain mii livččii vásttolaš ealahusaid várás. Norgga deaivvadanbáiki fállá soabaheami mii lea nevttá áššeasálaččaide.

Norgga deaivvadanbáikki áššegiedahallanvuogit odastuvvovedje jagi 2011 vai heivejit Doaibmanvugiid rávvagiidda maid OECDa ministtarráđi čoahkkinn dohkkehii miessemánu 25. b. seamma jagi. Lassin rabasvuoda gáibádušaide mat leat vuodđonjuolggadusain, Norgga deaivvadanbáiki čuovvu almmolašvuodalága. Buot dieđut almmuhuvvojit, earret dallego lea lága mielde sivva spiehkastit, omd. go leat dakkár dieđut mat čuožžedje bodu olbmuid dahje ivttášedje gávpečiegusvuodaid. Deaivvadanbáiki áigu maid suodjalit áššečuoggáid mat gullet soabaheami diehtolonohallamii, muhto áigu doalahit rabasvuoda soabahallama ja dan bohtosa hárrái.¹

Deaivvadanbáikki buot raporttat, maiddá álgoárvoštallamat das galgágo ášši hilgojuvvot vai giedahallojuvvot, loahppacealkámušat, soabahanbohtosat, preassadieđáhusat, ja vel deaivvadanbáikki áššegiedahallanvuogit, leat olámuttos deaivvadanbáikki neahttasiidus.

¹ E-poasttat OECDa deaivvadanbáikká giedahallojuvvot, nugo earáge poasttat, mearrádušaid mielde mat leat almmolašvuodalágas (Miessemánu 19. b. 2006 mannosáš láhka nr. 16 vuoigatvuoda birra beassat geahčadit almmolaš ášahusaid dokumeanttaid). Dat mearkkaša ahte don fertet váldit vuhtii ahte du e-poasta sáhtá biddjojuvvot almmolaččat ovdan jos guhtege dáhttu dan geahčadit.

Deaivvadanbáikki konkrehta dáhpáhusaid giedahallan, main čuoččuhuvvo ahte OECDa vuodđonjuolggadusat leat rihkkujuvvo, sáhttet juhkkujuvvot čuovvovaš muttuide:

Muddu 1:

Vuosttaš árvoštallan

Árvoštallojuvvo galgágo ášši giedahallojuvvot, váidalusa vuodul, fitnodaga vástádusa vuodul ja áššeasálaččaid vejolaš eará duođaš-tusaid vuodul.

Dábálaččat golbma mánu.

Muddu 2:

Soabaheapmi/gulahallan

Jos ášši váldojuvvo giedahallamii, de deaivvadanbáiki fállá gulahallama/soabaheami goappašiid áššeasálaččaide dainna áigumušain ahte guktot miehtaba soabadit áššis. Jos hilgojuvvo gulahallamiin/soabahemiin čoavdit ášši, dahje jos gulahallan/soabaheapmi ii čoavde ášši, de deaivvadanbáiki šaddá guorahallat váidalusa ja árvoštallat leago dat rievttalaš.

Dábálaččat guđa mánus 12 mánnui.

Muddu 3:

Loahppacealkámuš

Jos áššeasálaččat soabadit, de deaivvadanbáiki almmuha loahppacealkámuša mas leat dieđut soahpamuša birra. Jos soabaheapmi hilgojuvvo dahje eahpelihkostuvvá, de deaivvadanbáiki guorahallá váidalusa ja almmuha loahppacealkámuša das, leatgo vuodđonjuolggadusat rihkkujuvvo, ja vejolaččat addá rávvagiid fitnodahkii das mo boahhteáiggi dahkat.

Dábálaččat golbma mánu.

RÁVVEJEADDJI VUOĐDOJURDAGAT KONKREHTA DÁHPÁHUSASID VÁRÁS

Deaivvadanbáikkat dáhttot máilmmi miehtá giedahallat ovttalágan dáhpáhusaid nu ovtta láhkái go leaš vejolaš, ja sii leat ovttamielalaččat das ahte áššegiedahallan galgá leat:

Bealátkeahhtá: Deaivvadanbáikkat galget sihkkarastit bealátkeahhtáivuoda go leat čoavdimin konkrehta áššiid.

Ovddalgihtii árvidahtti: Deaivvadanbáikkat galget sihkkarastit ovddalgihtii árvidahtti vuoda čielga ja almmolaš dieđuiguin iežaset rolla birra go konkrehta dáhpáhusaid čovdet, maiddá gulahallan- ja soabahanfálaldagaid birra, áššegiedahallama muttuid birra, nugo láidsteaddji áigemeriidde

birra, ja dan vejolaš rolla birra mii sis sáhtá leat go gozihit áššeasálaččaid sohppojuvvo soahpamušaid čađaheami.

Rievttalaš: Deaivvadanbáikkat galget sihkkarastit ahte áššeasehasat sáhttet searvat prosessii govttolaš ja rievttalaš evvttuiguin, omd. fáladettiineaset govttolaš vejolašvuoda fidnet gálduin dieđuid main lea mearkkašupmi prosessii.

Soahppevašvuoha vuodđonjuolggadusaid: Deaivvadanbáikkat galget doaibmat vuodđonjuolggadusaid ja daid riikkaidgaskasaš standárddaid vuodul maidda vuodđonjuolggadusat čujuhit.

Boahtteáigi iežamet hálddus (FIVH) vuostálagaid fitnodagain Intex Resources ASAIN

NIHKKELOHCAN FILIPIINNAIN			
Váidda bodii: Ođđajagemánu 26. b. 2009	Stáhtus: Loahpahuvvui skábmamánu 30. b. 2011		
Fitnodat	Intex Resources ASA	Industriijasuorgi	Báhteruvken ja industriija
Váidaleaddji	Boahtteáigi iežamet hálddus		
Jodiheddji deaivvadanbáiki	Norga	Eará áššáigullelaš deaivvadanbáikkid	li oktage
Áššáigullelaš kapihttalat vuoddonjuolggadusain ¹	II (Bajimus vuoddonjuolggadusat), V (Birasgáhtten) ja VI (Ovdduid lobihis oastima vuostálastin)		
Loahpahuvvui	Cealkámušain ahte OECDa vuoddonjuolggadusat leat rihkojuvvon.		

Váidaleaddji čuočuhii ahte Intex ii lean doarvái bures gulaskuddan álgoálbmogiiguin, ja balai ahte ovdduid lobihis oastimat ja olbmuid beallásis oastimat ja ahte biras sáhtta bahás vaháhttojuvvot jos prošeakta joatkašuvvá. Norgga deaivvadanbáiki dagai dan loahppajurdaga¹ ahte OECDa vuoddonjuolggadusat gustojit fitnodagaide mat ain leat iežaset doaimmaid plánen- dahje ohcanmutter. Dušše riikkalaš lágaid čuovvun ii leat doarvái OECDa vuoddonjuolggadusaid ollašuttimii.

Olmmošvuoigatvuodát

Deaivvadanbáiki gávnnaš loahppajurdan ahte fitnodat lei rihkkon olmmošvuoigatvuodaid mearrádusaid mat leat vuoddonjuolggadusain dannego ii lean doarvái viidát dahje bures gulaskuddan álgoálbmogiiguin geaidna prošeakta ja dasa gullelaš siskkáldas struktuvrrat čuhcet. Sosiálaantropologa gean deaivvadanbáiki bálkáhii fitnat dain guovlluin Filippiinnain, čujuhii ahte fitnodat ii nákcen buktit ovdan čielga ja ovdalgihtii vuhtiváldi berošteaddji strategiija, ja danne dagahii iežas hearckes dillái mas fitnodaga sáhtte moaitit dat joavkkut maidna prošeakta čuzii almmá dan haga ahte dat joavkkut das ožžo makkárga ávki.

Ovdduid čiegos oastin

Deaivvadanbáiki ii gávdnan duodaštusa das, ahte fitnodat lei sivalaš ovdduid čiegos oastimii dahje olbmuid lobihis oastimii beallásis, muhto rávvii ahte fitnodat galggašii vuodduid buriid jodihanvuogadagaid vai sáhtta hálldašit dakkár vejolaš várálašvuodaiguin, erenoamážit dannego doaimmat ledje dakkár riikkas mii lei riikkaidgaskasaš korrupsjvnalagahallama bahát oasis. Ii dange deaivvadanbáiki gávnnašan, ahte Intex lea rihkkon vuoddonjuolggadusaid doarjodettiinis báikkálaš ovddidanprošeavtta. Intex nammasaš fitnodagas ii lean dattetge almmolaččat rabas vuogádat mii čájeha mo dakkár rudaid juogadit.

Birrasat

Guvllolaš álbmotjoavkkut balle, ahte ruvkendoaimmat sáhttet dagahit bahát dulvevahágiid, nuoskkidit riisaeatnamiid ja čuohtit biologalaš šláddjiivuhit, čáziid buhtisvuhtii, eanadollui ja turisima vejolašvuodaide. Deaivvadanbáiki gávnnaš ahte Intex lei čadahan dárkilis árvvoštallama birrasiidda čuohtimiid birra (EIA), muhto ii lean earuhan doarvái bures dehálaš čuohtimiid dain mat eai leat nu dehálaččat. Birasčuohtinárvoštallan ii lean dattetge gilvovuvvon olbmuid nu viidát go Filippiinnain lágat gáibidit, iige lean addán doarvái dohkálaš dieduid prošeavtta arvat dehálaš beliid birra dahje dohkálaš vuoddoiskkademiid birra. Minerálaid ja metállaid ruvken gáibida dárkilis árvvoštallama ja almmuheami vejolaš birasčuohtimiid birra mat sáhttet deaividit joga njuolga dahje eai nu njuolga. Ahte diedut juhkkovuvvojat ja

ráddádallamat čadahuvvojat báikkálaš servodagain ja álgoálbmogiiguin das makkár váikkuhusat sáhttet leat birrasii, dearvvasvuhtii ja sihkkarvuhtii, lea erenoamáš dehálaš prošeavttain main leat stuorra ja vejolaččat bistaš čuohtimat birrasiidda ja olbmuid.

Norgga deaivvadanbáiki rávvii ahte fitnodat:

- Čadaha árvvoštallama (due diligence) mii čájeha makkár vaháht sáhttet dáhpáhuvvat buot daidda guovlluide main prošeakta váikkuha
- Searvá ráddádallamiidda buot álgoálbmogiiguin geaidna prošeakta čuohtá dakkár gillii ja vugiin maid álgoálbmogat áddejit
- Ásaha visogovalaččat čadačuovgi ja almmolaččat geavaahatti vuogadaga mas oidno maid doaimbajuiid ja prošeavttaid fitnodat čadaha báikkálaš servodatovdáneapmái ávkin, ja mas bidjá ovdan systemáhtalaš dieduid eavttuid birra maid vuodul prošeavttat plánejuvvojat ja čadahuvvojat
- Ráhkada vuogadagaid diehtovuokkima várás IFC Performance Standards ja Global Reporting Initiative (GRI) vuodul
- Válmmasta ođasmahttojuvvon biras- ja servodatváikkuhusaid giedahalli árvvoštallama (EIA dahje ESIA), mas lea viiddis ja dárkilis analysa mas leat giedahallojuvvon prošeavtta buot osiid biraslaš ja sosiála váikkuhusat, maiddá dárkilis diedut bázahasaidja luoitimiid birra mat sáhttet nuoskkidit mearračáziid, ja siskkáldas struktuvrraid ja fievrridanjohtolagaid váikkuhusat
- Gárvvista biraslaš ja sosiála čuohtimiid árvvoštallama ovttasrádiid áššáigullelaš joavkkuiiguin geaidna fitnodaga doaimmat njuolga čuhcet, ja sihkkarastá ahte goalmát ja iehčanas bealli beassá raportta dárkkistit
- Ásaha váidalusaid giedahallanvuogadaga mii gokčá buotlágan vejolaš váidagiid, maiddá dakkáriid mat gullet dearvvasvuhtii, birrasiidda ja sihkkarvuhtii, bargiid vuoigatvuodaide, ja báikkálaš servodagaid váidagiidda maid joavkkut ja álgoálbmogat guđet gillájit váikkuhusaid, leat ovddidan. Dakkár váid-daortnet berre soahpat rávvagiidda mat bohtet ovdan ONa láidsteaddji vuoddojurdagiin ealáhusaid ja olmmošvuoigatvuodaid várás (gč s. 5)

Govva: Plan Norga

¹ OECDa jagi 2000 mannosáš vuoddonjuolggadusat
¹ 50-siidosaš raporta oktán 233 juolgemearkkašumiin: www.ansvarlignæringsliv.no

Norgga luonddugáhttenlihttu, Ovddideami ja birrasiid fora (ForUM) vuostálagaid fitnodagain Cermaq ASAIN

LUOSSABIEBMAN KÁNADAS JA CHILES			
Váidda bodii: Miessemánu 19. b. 2009	Stáhtus: Loahpahuuvvi borgemánu 10 b. 2011		
Fitnodat	Cermaq ASA	Industriijasuorgi	Guollebiebman
Váidaleaddjit	Norgga luonddugáhttenlihttu ja Ovddideami ja birrasiid fora (ForUM)		
Jodiheadji deaivvadanbáiki	Norga	Eará áššáiigullelaš deaivvadanbáikkid	Kánada ja Chile
Áššáiigullelaš kapihttalat vuoddonjuolggadusain ¹	II (Bajimuš vuoddonjuolggadusat), IV (Barggaheapmi ja bargoeallima oasálaččaid gaskavuodát), V (Birasgáhtten)		
Loahpahuuvvi	Oktasaš cealkámušain mii geatnegahtta buot oasálaččaid		

Váidaleaddjit čuočuhedje ahte Cermaqa vuollásaš fitnodagat Chiles ja Kánadas, Cermaqa váillálaš njuolggadusaid geažil, eai váldán doarvái bures vuhtii álgoálbmogiid vuoigatvuodaid, ahte dat dikte fágasearvvalaččaid vealahuvvot, ja ahte dat eai čadahan doarvái buori árvvoštallama das mo biras sáhtta vaháguvvat. Cermaq hilgguv dáiid čuočuhusaid. Norgga deaivvadanbáiki fála iežas soabaheadjin. Borgemánu 2011 áššeoasehasat mihte oktasaš cealkámušii. Dannego serve soabahepmái, de áššeoasehasat fas ožžo vejolašvuoda váikkuhit bohtosii, go eai dušše diktán deaivvadanbáikki mearridit leatgo vai eigo leat vuoddonjuolggadusat rihkkovuvvon. Áššeoasehasat dáhttu searvat gaskaneaset soahpat čájehii almmusvuhtii ahte sii lihkestuvve olahit ovtamielalašvuhtii das mo vásttolaš ealáhusaid vuoddojurdagat berrejit čuvvojuvvo huksejeadji gulahallamiin.

Oktasaš cealkámuš

Oktasaš cealkámuš válddahallá ee. mo Cermaq áigu joatkit ceavzilvuoda raportema, ja gudnejahtit ovddalgihtii várrugasvuoda vuoddojurdaga, álgoálbmogiid vuoigatvuodaid, olmmošvuoigatvuodaid ja bargiid vuoigatvuodaid. Oktasaš cealkámuš dohkkeha maid ahte Cermaq, Chile guolledarvvasvuoda roasu maŋŋá, lea leamaš veahkkien mielde ovddideamen máhtu mii addá ealáhusii buoret ceavzilvuoda.

- Mii miehtat ahte Chile guollebiebmanealáhus, maiddái Cermaqa guollebiebmandoaimmage, ii lean ceavzil nugo dat jodihuvvui ovdal guolledarvvasvuoda roasu jagi 2007. Mii leat oahppan Chile roasus ja čadahan arvat čielga buoridemiid, dadjá Bård Mikkelsen, Cermaq ASA stivrra jodiheadji.
- Mii leat hui duhtavaččat go dát proseassa loahpai ovddideaddji gulahallamiin maid goappašat áššebealit áigot joatkit, son dadjá.
- Norgga luonddugáhttenlihttu ja ForUM miedihit ahte Cermaq lea oahppan Chile roasus.
- Mii oaidnit ahte Cermaq lea positiivvalaččat nuppástuhtán iežas bargovugiid vai lea vejolaš garvit guolledávddaid sihke Chiles ja Cermaqa máilmeviidosas doaimmain, dadjá Lars Haltbrekken, Norgga luonddugáhttenlihttu stivrra jodiheadji.
- ForUMA stivrra jodiheadji, Andrew P. Kroglund, deattuha soahpamuša dehálašvuoda.
- Mii leat maiddái hui duhtavaččat go Cermaq oktasaš cealkámušain geatnegahtta iežas vuhtii váldit álgoálbmogiid vuoigatvuodaid buot dain guovlluin main sis leat doaimmat, son dadjá.

Áššeoasehasat leat ovtta oavivis das, ahte váidalus ledje čuočuhusat mat leat duodaštuvvon leat leamaš boastut. Áššeoasehasat leat dasge ovtta oavivis,

ahte sin gaskavuodaid vuoddu galgá leat dat, ahte sii galget luohittit guhtet guimmiidasaset ja duohtadievdid doarvái čielgasit buktit ovdan.

Cermaqa duodalaš searvan prosessii ja oktasaš cealkámušii bodii čielgasit ovdan das, go fitnodaga bajimuš hálldahusge searvvai. Oktasaš cealkámuš lei buot áššeoasálaččaid miehtamiid boadus, ja sii buohkat ánsásit rámi iežaset duodalaš searvama geažil prosessii. Váidaleaddjit leat čájehan luohttámuša dasa, ahte Cermaq čuočuhá oktasaš cealkámuša geavadis. Norgga deaivvadanbáiki lážii vuoddu čuočuhá oktasaš cealkámuša geavadis. Norgga deaivvadanbáiki lážii vuoddu čuočuhá oktasaš cealkámuša geavadis. Norgga deaivvadanbáiki lážii vuoddu čuočuhá oktasaš cealkámuša geavadis. Chile deaivvadanbáiki lea bovden Norgga deaivvadanbáikki ja buot áššeoasálaččaid buktit áššii ovdan deaivvadanbáikkiid vuosttamuš latiinna-amerihkáláš čoaččimmi, mii lea Santiago de Chiles skábmamánu 16. b. 2012. Olgoriikadepartemeanta doarju čoaččimmi lágideami ruđalaččat.

Govva: OECDa deaivvadanbáiki

¹ OECDa jagi 2000 mannosas vuoddonjuolggadusat

Norgga dálkkádatfierpmádat, Concerned Scientists Norway vuostálagaid fitnodagain Statoil ASAIN

OLJOSÁTTOROGGAMAT KÁNADAS			
Váidda bođii: skábmanánu 28. b. 2011	Stáhtus: Loahpahuuvui njukčamánu 13. b. 2012		
Fitnodat:	Statoil ASA	Industriijasuorgi	Báktevukken ja industriija
Váidaleaddjit	Norgga dálkkádatfierpmádat ja Concerned Scientists Norway		
Jodiheddji deaivvadanbáiki	Norga	Eará áššáigullelaš deaivvadanbáikkitt	Kánada
Vuoddonjuolggadusaid áššáigullelaš kapihttalat	VI (Birasgáhtten)		
Loahpahuuvui	Hilgojuvui dannego váidalus guoskkai riikkalaš politihkkii eambo go fitnodaga njuolggadusaide ja doibmii		

Váidaleaddjit čuočuhedje ahte Statoila oljosáttodoaimmat dagahedje dan ahte Kánada rihkui iežas riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid geahpedit šaddovisteváikkuheaddji gássaidda luoitimiid áigodaga 2008–2012. Norgga deaivvadanbáiki hilggui ášši formála sivaidda geažil ja dan seammás dat deattuhii hástalussan dan ahte oljosáttodoaimmat sáhttet váikkuhit dálkkádahkii ja birrasiidda.

Norgga deaivvadanbáikki loahppajurdá lei ahte váidalus, vaikko dat gullá otnáš stuorámuš hástalusaid, ferte gullat baicce Kánada politihkkii mii dikta oljosáttodoaimmaid čadahuvvot, iige dan vuohkái mo Statoil lea doaimman dán politihka rájaid siskkoibealde. Váidalus ii guoskan gažaldahkii, leago Statoil iežas doaimmain duodaid rihkkon vuoddonjuolggadusaid. Ovdalگو

deaivvadanbáiki sáhtta giedahallat váidalusa, de váidalusa ferte čielgaseappot boahit ovdan mo áššáigullelaš fitnodat lea rihkkon vuoddonjuolggadusaid.

Daid váraid dáfus mat leat oljosáttoroggamiid oktavuodas, de deaivvadanbáiki buvttii ovdan áigejuovdilis vuorjašuvvamiid mat gusket dasa, makkár bearráigeahččanvuogádat odne lea oljosáttodoaimmaid várás, dasa ahte eatnamat eai čorgejuvvo eaige máhcahuvvo ovddeš dillái nu johtilit go čuočumat dáhpáhuvvot, ja dasa ahte leat guhkesáigásaš ja lassáneaddji váikkuhusat guovlluid bodnečázid ja áimmu kvalitehtii.

Buot áššeosálaččat barge ovttasrádiid ja serve positiivvalaččat váidaprosessi juogadettiinaset dieđuid ja komeantaid johtilit deaivvadanbáiki.

129 rom-báhtareaddji vuostálagaid Girku heahtevehkiin

DEARVVASVUHTII VÁRÁLAŠ DILÁLAŠVUODAT BÁHTAREADDJI LEAIRRAS KOSOVOS			
Váidda bođii: geassemánu 22. b. 2011	Stáhtus: Loahpahuuvui čakčamánu 27. b. 2011		
Fitnodat	Girku heahtevehkki	Industriijasuorgi	NGO
Váidaleaddji	advokáhta Dianne Post, gii ovddastii 129 rom-báhtareaddji		
Jodiheddji deaivvadanbáiki	Norga	Eará áššáigullelaš deaivvadanbáikkitt	li oktage
Vuoddonjuolggadusaid áššáigullelaš kapihttalat	IV (Olmmošvuoigatvuodát), VI (Birasgáhtten)		
Loahpahuuvui	Ášši hilgojuvui go Girku heahtevehkki ii doaimma mánggariikkalaš fitnodahkan dán dáhpáhusas		

Váidaleaddji čuočuhii ahte Girku heahtevehkki ii lean čađahan doarvái buori váraid árvoštallama jávkadan dahje geahpedan dihtii olmmošvuoigatvuodaid rihkkumiid báhtareaddji leairrain Kosovos. Váidaleaddji čuočuhii vel ahte Girku heahtevehkki ferte adnojuvvo mánggariikkalaš fitnodahkan dannego dat oazžu measta beali iežas boaduin almmolaš juolludemiin ja doaimma riikkaidgaskasašččat. Norgga deaivvadanbáiki hilggui váidalusa dainna loahppajurdagiin ahte váidalus ii guoska «fitnodahkii» nugo dan čilgejit OECDa vuoddonjuolggadusat mat leat mánggariikkalaš fitnodagaid várás.

Váidalusa vuoddon lei, ahte rom-olbmot geat eai báhtaran eret Kosovos manjá jagi 1999 Nato-bombemiid, biddjojuvvojedje leairraide main ledje guovllu eará báikkiide gulli báhtareaddji olbmot. Čuočuhusaide mielde leairrat ledje ceggejuvvo lajuin nuoskkiduvvon eatnamii dahje eatnamii mii lei leamaš anus guovlun masa guđde hilgojuvvo mirkkoávdnasiid. Dan

geažil leairraid orrut gillájedje bahás dearvvasvuodavigiid.

Vaikko Girku heahtevehkki ieš ii lean ceggen daid leairraid, de dat goittot hálldašii guovllus ovttá leairra ONa gaskaboddasas Kosovo hálldahusdoaimma (UNMIK) namas, ja manjá báikkalaš eiseválddiid namas. Dannego Girku heahtevehkki jodihii leairra, de váidaleaddjit atne organisašuvvna sivalažžan daidda čuočuhuvvon dearvvasvuodaváiviide maid ladjobiras ja ladjomirkkohuhttimat dagahedje, ja dasa go váillui heajomusge čorgatvuotta ja deháleamos mearis borramuš.

Norgga deaivvadanbáiki gulaskuttai OECDa ruhtadanlávdegottiin, mii doarjui dan oainnu, ahte Girku heahtevehkki ii deavdde mánggariikkalaš fitnodagaid eavttuid. Ášši danne ii gula deaivvadanbáikki vuoddonjuolggadusaide ja bargomearrádusaide.

Oarje-Sahára vástesaš doarjunlávdegoddi vuostálagaid fitnodagain Sjøvik ASain

GUOLÁSTEAPMI OARJE-SAHÁRA MEARRAGÁTTI OLGGOBEALDE			
Váidda bodii: juovlamánu 5. b. 2011	Stáhtus: Dohkkehuvvui gieđahallamii njukčamánu 8. b. 2012		
Fitnodat:	Sjøvik AS	Industriijasuorgi	Guolásteapmi
Váidaleaddji	Oarje-Sahára vástesaš doarjunlávdegoddi (SKVS)		
Jodiheddji deaivvadanbáiki	Norga	Eará áššáiigullelaš deaivvadanbáikkid	Marokko
Vuodđonjuolggadusaid áššáiigullelaš kapihttalat	IV (Olmmošvuoigatvuođat)		

Váidaleaddji čuočuha ahte Sjøvik AS, mii guolásta ja mii iežas vuollásaš Sjøvik Afrika AS ja Sjøvik Morocco SA nammasaš fitnodagaiguin jodiha guollevuostáiváldinrusttega Oarje-Sahára guovllus, mas ii leat iešmearridanváldi, ii leat vuhtii váldán saharavijaid nammasaš álbmoga iešmearridanvuoigatvuođaid, ja lea dainna lágiin rihkkon vuodđonjuolggadusaid gáibádusaid gudnejahtit olmmošvuoigatvuođaid.

Sjøvik biehtala ahte vuodđonjuolggadusaid gáibádusat gudnejahtit olmmošvuoigatvuođaid rihkkovjovvit, ja deattuha ahte váidalusii orrot leamen politihkalaš sivat. Dasto Sjøvik vel buvttiha vuosteággan ahte váidalusas

váilu vuodđu báikkálaš dilálašvuodain dan guovllu siskkoibealde mas Sjøvik ASas lea ovddasvástáduš.

Norgga deaivvadanbáiki gávnnaš ahte váidalusas lea doarvái sisdoallu ja doarvái bures čatnasa vuodđonjuolggadusaid, nu ahte dan sáhttá dohkekehiti áššin. Dat duohtadilli ahte Norgga deaivvadanbáiki árvvoštallá ášši, ii mearkkaš ahte dat atná Sjøvik AS leat rihkkon OECDa vuodđonjuolggadusaid. Deaivvadanbáiki fállá vuostá áššeoasálaččaide gulahallama/soabaheami. Jos gulahallamat eai lihkestuva, de deaivvadanbáiki almmuha raportta das, atnágo vuodđonjuolggadusaid leat rihkkovjovvon, ja addá rávvagiid fitnodahkii.

ONa kártaossodat

Fair Green Global Alliance, Korean Trans National Corporations Watch, Lok Shakti Abhiyan, Ovddideami ja birrasiid fora vuostálagaid fitnodagaiguin Poscoin, ABPain (ovddeš AGPain) ja NBIMain

STÁLLEPROŠEAVTTAID RUHTADEAPMI INDIAS			
Váidda bodii: golggotmán 9. b. 2012	Stáhtus: Árvvoštallojuvvo galgágo ášši giedahallamii		
Fitnodagat	Posco, Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP, ovddeš AGP), Stáhta penšonfoanda Olgoriika maid Norgga bájkku Investment Managament (NBIM) ovdasta	Industriijasuorgi	Bákteruvken ja industriija, Finánsa
Váidaleaddjit	Fair Green Global Alliance, Korean Trans National Corporations Watch, Lok Shakti Abhiyan ja Ovddideami ja birrasiid fora		
Áššáigullevaš deaivvadanbáikkít	Holánda, Lulli-Korea ja Norga		
Vuodđonjuolggadusaid áššáigullevaš kapihttalat	II (Bajimus vuodđonjuolggadusat), IV (Olmmošvuoigatvuodát), V (Birasgáhtten)		

Norgga, Holánda ja Lulli-Korea OECD-deaivvadanbáikkiide bodii golgotmánu 9. b. 2012 váidda muhtun Indias doaibmi lulli-korealaš fitnodaga vuostái ja dan guovtti ruhtadeaddji vuostái: Stáhta penšonfoanda Olgoriikka vuostái maid Norgga bájkku Investment Managament (NBIM) ovdasta, ja holándalaš Algemeen Burgelijk Pensioenfonds (ABP, ovddeš AGP) vuostái. Váidda bodii Holánda, India, Lulli-Korea NGOain ja vel Norgga Ovddideami ja birrasiid foras (ForUMas).

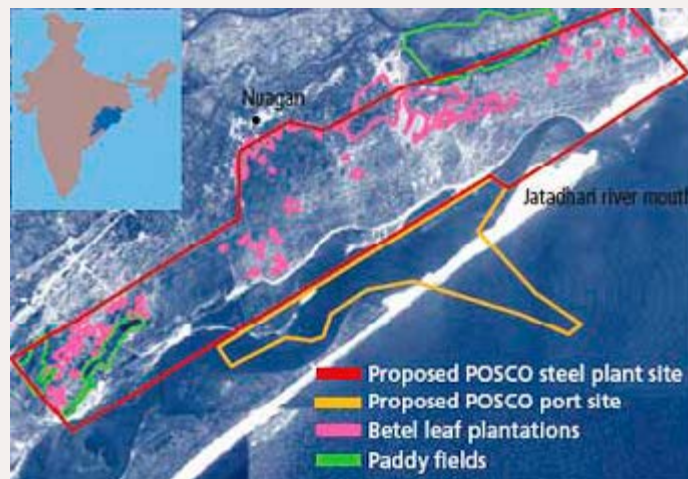
Lulli-korealaš fitnodat Posco áššáskuhttojuvvui leat rihkkon OECDa vuodđonjuolggadusaid mat gusket olmmošvuoigatvuodaide ja birrasiidda plánedettiinis čadahit stálleprošeavtta India Odisha nammasaš oassestáhtas.

NBIM vuostásaš váidda guoská dasa mo kapitálhálddašeaddji viggá eastadit dahje ráddjet duohtadilálaš ja vejolaš bahás čuočimiid mat bohciidit go NBIM lea mielde ruhtadeamen Posco doaimma.

OECDa deaivvadanbáikkiid áššegiedahallanvugiid mielde deaivvadanbáikkít áigot vuos árvvoštallat dohkkego váidda deaivvadanbáikkiid bargomearrádussii ja OECDa vuodđonjuolggadusaide. Jos okta deaivvadanbáiki dahje eanebut dain váldet ášši giedahallamii, de dat ii mearkaš ahte OECDa vuodđonjuolggadusaid jáhkket leat rihkkojuvnon, go deaivvadanbáikkithan sáhttet fállat vejolašvuoda gulahallat ja maiddái soabahit áššeasálaččaid.

Miellačájeheddjit huksenguovllus

Kárta mii čájeha Orissa ja prošeahtaguovllu

OVTTASBARGU OECDAIN JA EARÁ DEAIVVADANBÁIKKIIGUIN

«Lassin dasa, ahte leat mielde Lávdegotti barggus beavttálmahttimin vuoddonjuolggadusaid, de riikkalaš deaivvadanbáikkít galget searvat oktasaš vásáhuslonohallamiidda. Dat ávžžuhuvvojít erenoamážit searvat iešdáhhtolaš árvoštallamiidda ja eará deaivvadanbáikkiid rasttideaddji temáhtalaš geahčademiide. Dakkár vásáhuslonohallamiid lea vejolaš čadahit OECDa lágidan čoahkkimiin dahje dainna lágiin ahte deaivvadanbáikkít njulgestaga barget ovttasráđiid.» (RÁVVAGAT BARGOVUGIID BIRRA, KOMÉANTA I.19)

Jos OECDa riikkalaš deaivvadanbáikkít galget sáhttit dohkálaččat doaibmat, nugo ulbmil lea, de lea áibbas dárbbaslaš ahte mii oazžut áigái deaivvadanbáikkiid doaibmi ovttadássásašvuoda. Norgga deaivvadanbáiki lea mielde ovddideamen sullasaš geavada dainna lágiin ahte dat juogada nuppiiguin buot diehtujuohkindieuidis. Norgga deaivvadanbáiki almmuha maid buot iežas loahpparaporttaid ja cealkámušaid soabahuvvon áššiid birra ollásit, maiddái duohtadieuid vuodu, jurddašeami ja árvoštallama, ja buot dáid osiid sidollui gullet juolgemearkkašumit mat čujuhit konkrehta gálduide maid vuodul lea árvoštallojuvvon.

Norgga deaivvadanbáiki bargá lahkalgaid ovttas heivvolaš deaivvadanbáikkiiguin konkrehta dáhpáhusain main čuoččuhuvvo ahte OECDa vuoddonjuolggadusat leat rihkkojuvvon. Dain áššiin mat giedahallojuvvojedje 2011/2012, Norgga deaivvadanbáiki árvoštalaš áššiid ja juogadiid dieuid daid birra Chile, Holánda, Kánada, Lulli-Korea, Marokko ja Ovttastuvvan stáhtaid, Ruota ja Stuorrabritánia deaivvadanbáikkiiguin.

Dehálaččat sihkkarastin dihtii doaibmi ovttadássásašvuoda leat jahkebeallasaš čoahkkimat, namalassii geassemánus ja juovlamánus OECDa guovddážiš Pariissas, maidda buot deaivvadanbáikkít raportejit iežaset jagidoaimmaid. Norgga deaivvadanbáiki jodihii deaivvadanbáikkiid jahkečoahkkima geassemánu 19. b. rájis geassemánu 20. b. rádjai 2012, mas soabaheapmi lei váldofáddá.

Eaktodáhhtolaš árvoštallan

Eaktodáhhtolaš árvoštallan (peer review) addá nuppi dehálaš vejolašvuoda deaivvadanbáikkiide ovttasráđiid doaibmat ja gávnnaht mii ain berre buoriduvvot. Jagi 2012 Japána deaivvadanbáiki sidai eaktodáhhtolaš árvoštallama. Norggas jerrojuvvui sáhttago njunušit deaivvadanbáikkiid sáttatgotti, masa serve Duiska, Holánda, Mexico, Ovttastuvvan stáhtaid ja Stuorrabritánia, deaivvadanbáikkít, ja daid lassin vel OECDa čállingoddi. Norgga deaivvadanbáiki ja OECDa čállingoddi čalle ovttasráđiid raportta árvoštallama birra mii lei Japánas. Norgga deaivvadanbáiki lea sihtan eaktodáhhtolaš árvoštallama jagi 2013.

Soabahangiehtagirji

Holánda, Norgga ja Stuorrabritánia deaivvadanbáikkít leat buohkat soabahemiin čoavdan buriid bohtosiiguin áššiid main lea čuoččuhuvvon ahte OECDa vuoddonjuolggadusat leat rihkkojuvvon. Vai lea vejolaš buoridit iežas áššegiedahallama ja juogadit vásáhusaid eará deaivvadanbáikkiiguin, de dat golbma deaivvadanbáikki leat ruhtadan ja ráhkadahttan soabahangiehtagirjiid maid juogadedje buot eará deaivvadanbáikkiide Pariissa jahkečoahkkimis jagi 2012.

Soabaheapmi, nugo Norgga deaivvadanbáiki dan oaidná, lea beaktileamos neavvu maid deaivvadanbáikkít sáhttet váldit atnui konkrehta áššiid giedahallamis. Ii ovttasge leat bággu miehtat soabaheapmái. Jos soabaheapmi orru leamen heivvoleamos áššečoavddus, de deaivvadanbáikkít sáhttet geahččalit oáččuhit áššeosálaččaid gulahallat čilgedettiinieaset daidda makkár ovddut dakkár gulahallamis leat:

- searvan čoavdinprosessii addá buot áššeosálaččaide buoret vejolašvuoda váikkuhit bohtosi go dat ahte deaivvadanbáiki čállá loahppacealkámuša
- fitnodaga ovddalgihtii várrugasvuoda guoddu, ahte galgá bures doaibmat ovddasvástádusain gávpedoaimmastis, sáhtta leat mielde addimin sidjiide buori beaggima ja buori «gálvónama»
- váidaleaddjit sáhttet dainna lágiin oáččuhit fitnodaga geatnegahttit iežas boahhte áiggi čielgaseappot čadahit OECDa vuoddonjuolggadusaid

Norga jodihii deaivvadanbáikkiid sáttatgotti mii searvvai Japána eaktodáhhtolaš árvoštallamiid jagi 2012.

OECD-neavvut várrašárvoštallamiidda

OECDas leat mánga neavvu vuoddonjuolggadusaid lassinn mat galget veahkehit fitnodagaid váldit atnui vástolaš gávpemeaniid. OECDa ráv-
vogat várrašárvoštallamiid várás mat vuhtii váldet servodatovddasvástá-
dusa minerálaid skáhppojeaddjiid gierddus go dat vižžojuvvojit riidduid
gillájeaddji ja hui váralaš guovlluin, ja OECDa várashárvoštallanneavvu
mággariikkalaš fitnodagaid várás mat doibmet guovlluin main lea rášis
stivren, leat goappašagat biddjojuvvon Norgga deaivvadanbáikki neaht-
tasiidduide ja juogaduvvon dehálaš berošteaddji joavkkuide deaivvadanbáikki
odasreivviiguin.

«Rukses leavggat» olmmošvuoigatvuođaid rihkkumiid vuostá

Lassin OECDa várashárvoštallanneavvuide Norgga deaivvadanbáikki doarju «Rukses leavggaid» maid ráhkadedje International Alert ja Fafo - Norgga instituhtta riikkaidgaskasaš geavtlaš dutkamiid várás. «Rukses Leavggat lea vealtameahttumit dárbbášlaš neavvu mii várucha fitnodagaid dáhpáhusain main sáhttet bahás rihkkut olmmošvuoigatvuođaid - vai dainna lágiin ožžot vejolašvuođa nuppástuhtit iežaset plánaid ovdal go vahát dáhpáhuva,» dadjá professor John Ruggie, ONa ealáhusaid ja olmmošvuoigatvuođaid erenoamáš ovdasteaddji.
www.redflags.info

Oktiivehellan eksportaloanid dáhkádusinstituhtain

Stuorradiggediedáhusas servodatovddasvástádusa birra mii lea máilmmiehtášaš ekonomijjas [nr. 10 (2008–2009)], ráđdehus celkkii ahte «áigu bargat buoridan dihtii máhtu ja rávvagiid vuoddonjuolggadusaid birra, ee. deaivvadanbáikki ja váikkuhangaskaomiid bokte». Dán oktavuodas Eksportaloanid dáhkádusinstituhtta (GIEK) lea okta guovdilis ášahus mainna deaivvadanbáikkis lea lagaš oktavuodas. Deaivvadanbáikki lea árvoštallan standárddaid ja doaibmanvugiid maid GIEK atná go prošeavttain maid jurddaša addit loatnadáhkádusa, árvoštallá birasgáhttemii ja olmmošvuoigatvuođaide gullevaš várrašárvoštallamiid, ja lonohallan oaviliid buori geavada ja buriid bargovugiid birra ja juogadan vásáhusaid ja rávvagiid áššiid hárrái main GIEK lea árvoštallan sullasaš váttisvuođaid dahje surggiid. GIEK lea addán iežas eksportejeaddjiide dieđuid vuoddonjuolggadusaid birra, Norgga deaivvadanbáikki birra, ja váidalusortnega birra, ja vel bargan oažžun dihtii čujuhusa OECDa eksportaloatnajoavkku vuoddonjuolggadusaide, main namma lea eangalagillii «Common Approaches for Officially Supported Export Credits and Environmental and Social due

diligence». Dát čujuhus bođii go OECD mearridii «Common Approaches» nammašaš odđa njuolggadusaid geassemánu 28. b. 2012. Eksportaloatnadoaimmahagat galget odđa soahpamuša mielde árvoštallat váidalusáššiid loahpparaport-
taid mat leat OECDa riikkalaš deaivvadanbáikkiin go fitnodagat ohcet alcceseaset eksportaloanid dáhkádusa.² GIEK dál jo váldá vuhtii deaivvadanbáikki cealkámušaid go ožžot ohcamušaid fitnodagain, ja áigu gulaskuddat deaivvadanbáikkiin jos nu geavaš, ahte váidalus ovddiduvvo fitnodaga dahje prošeavtta vuostá maid GIEK lea árvoštallamin. Das, mo buoremusat ovddidit vuoddonjuolggadusaid Deaivvadanbáikki lea maid lágidan čoahkkima ovttas Stáhta penšonfoandda-Olgoriikka etihkaráđiin, GIEKain, Norfundain, Finánsadepartemeanttain, Birasgáhtendepartemeanttain, Ealáhus- ja gávpedepartemeant-
tain ja Olgoriikadepartementtain. Deaivvadanbáikki áigu joatkit gulahallamiid ja lagaš oktavuodas GIEKain, ja vel bargat vai lassána ovttasbargu stáhta doaimmahusaiguin ja eará heivvolaš etáhtai-
guin vuoddonjuolggadusaid dieđuid juohkimis ja daid čadaheamis.

¹ 563

² [http://www.regjeringen.no/nb/sub/styrer-rad-utvalg/kontaktpunkt_naringsliv/ncp_nyheter/eksportsotte.html?id=696504](http://www.regjeringen.no/nb/sub/styrer-rad-utvalg/kontaktunkt_naringsliv/ncp_nyheter/eksportsotte.html?id=696504)

Váldde midjiide oktavuoda

oecdncp@mfa.no

Norgga OECD-deaivvadanbáiki

Poastaboksa 8114 Dep

N-0032 OSLO, Norga

www.ansvarlignæringsliv.no

Hege Røttingen
Čállingotti hoavda
23950398/94409493
hege.rottingen@mfa.no

Mari Bangstad
Rávvejeaddji
23950399/41440871
mari.bangstad@mfa.no

OECDa vuoddonjuolggadusat mánggariikkalaš fitnodagaid várás
Ovddasvástideaddji ealáhusaid deaivvadanbáiki

Dárkilat dieduid dihtii, geahča min Jahkeraportta OECDi: www.ansvarlignæringsliv.no
Vuostamuš hápmi davvisámegillii, almmuhuvvon guovvamánus 2013